

Versaillska konferencija

-održana **15.1.1919.-15.1.1920.godine.**

-radom konferencije rukovodio Savjet deseterice a onda Četvorice,

ali uglavnom pobjednici (Antante).

-rukovodila se na Wilsonovih **14** točaka:

1. načelo javne diplomacije-nema tajnih ugovora.
2. načelo ravnopravnosti naroda.
3. određivanje prirodnih granica.
4. određivanje granica prema povijesnom pravu.
5. načelo vitalnog ekonomskog interesa.
6. osnovana će biti Poljska.
7. zatim i Belgija.

Mirovni ugovor s Njemačkom

1. Alzas i Lorena pripojene Francuskoj
2. Saarska postala teritorij pod upravom Društva naroda
3. Rajnska oblast okupirana na 15 godina, a svakih 5 godina se vraća 1/3
4. Belgija je dobila Mälmedi i Epen.
5. U Schlezwigu i Holsteinu biti će plebiscit (DA ili NE).
6. Osnovana Poljska - dobila Pomeraniju i Gdanjsk.
7. Njemačkoj zabranjeno udruživanje s Austrijom.

Ekonomski zahtjevi prema Njemačkoj

- Njemačka morala platiti **80 mrd DM**, 20 u ugljenu.
- proglašena za krivca za rat i traži se suđenje Viliamu 1.
- oduzeti su joj trgovački brodovi od **1600** tona.
- pitanje armije-najviše **100 000** vojnika, zabranjeno teško oružje i Rajnska oblast je demilitarizirana.
- oduzete sve kolonije.

Mirovni ugovor s Austro-Ugarskom

-Austro-Ugarska se raspala na:

1. 7.10.1918.-nezavisna Poljska
2. 28.10.1918-proglašena nezavisna Čehoslovačka
3. 29.10.1918.-Hrvatska prekida odnose s Austro Ugarskom, proglašena Država SHS
4. 31.10.1918-proglašena država Mađarska
5. 1.12.1918.-proglašena Kraljevina Srba Hrvata i Slovenaca
6. Austrija svedena na 84 000 km² i 6 mil. stanovnika

Pitanje Mađarske

- proglašena „Sovjetska Republika Mađarska“ koju je zapad želio uništiti i poslati vojsku iz Slovačke i Rumunjske – uspjeli su i uspostavljena je vlada s Miklošom Hortijem
- Mađarska izgubila: Košice, Prekomurje, Srijem, Bačku, Banat, (Srbija & Rumunjska), Kikinda, Bela Crkva, Vršac, Temišvar (Rumunjska).

Balkan

- Bugarska** - Dobruđa pripala Rumunjskoj, a Caribrod, Strumica, i Bosiljgrad Srbiji.
  - Albanija** - između Grčke i Italije; Epir i Trakija Grčkoj
  - Turska** –
- 1.Podjela Turske
  - 2.Podjela arapskih teritorija koji su pripadali Osmanskom carstvu

Prema Saix-Pikovom sporazumu

1. Velika Britanija bi trebala dobiti Irak
2. Palestina naseljena Židovima
3. Rusija - Bospor i Dardanele

Konferencija u San Remu 1920. godine

1.Podjela Turske

- a. Bospor i Dardaneli - pod kontrolom Društvom naroda
- b. U istočnoj Andaliji osniva se Jermenija (Jordan)
- c. Kurdistan - autonomija
- d. Turska - predati mornaricu UN-u

2.Podjela arapskih teritorija

- a. Sirija - ušli Francuzi
- b. Libanon - ušli Francuzi, Englezi, Arapi i Židovi; rat traje do 1920.god
- c. Irak - doveden Fejsel-sultan
- d. Egipat - borba za oslobođenje Egipta od Engleza
bori se stranka VAFAD
-1930. god. Egipat nezavisan na vlast dolazi kralj Fuad 1.
- e. Maroko- za oslobođenje se bori pleme Rifa, Španjolska i Francuska podijelili na kraju Maroko

Hrvatska nakon prvog svjetskog rata

Dokumenti za ujedinjenje

-**30.5.1917.god. Svibanjska deklaracija** Jugoslovenskog kluba.

-podržavaju Istrani i Dalmatinci i Starčevićeva stranka .

-**Ženevska deklaracija**-Srpska vlada, Jugoslovenski odbor i Vijeće SHS-dogovoreno federativno ujedinjenje u SHS.

-**Niška deklaracija** - Srbi rekli da će osloboditi sve Slavene - **1918.god.** - ulaze u Zagreb.

-**Krfska deklaracija** - Srpska vlada i Jugoslovenski odbor (Pašić-Trumbić) - **1917.god.** - najvažniji dokument - 13 točaka - osnovat će se ustavna parlamentarna monarhija sa dinastijom Karađorđević na čelu.

Ličnosti

Ante Trumbić - predsjednik Jugoslavenskog odbora

Nikola Pašić - predsjednik srpske vlade

Svetozar Pribičević - predsjednik HSK - koalicije

Ustanove

Narodno vijeće SHS-a - zalaže se za samostalnu državu - svi oni koji su u sastavu AU-a.

24.11.1918.god. - zasjedanje Narodnog vijeća; donesena odluka da Hrvatska delegacija ne ide u Beograd, ipak Pribičević skupio delegate i oni su **29.11.1918.**

god. otišli u Beograd - primio ih Petar 1.

1.12.1918.god. Petar 1. Proglasio SHS.

5.12.1918.god. pobuna vojske u Zagrebu.

Uključivanje Hrvatske u Kraljevinu SHS od 1929.

zove se Kraljevina Jugoslavija.

-**3.11.1918.god.** Anton Korošec objavio Europi da su se Južni Slaveni osamostalili

-Ženevska deklaracija - želi se ujedinjenje Države SHS i kraljevine Srbije; Srbi su odbili deklaraciju - žele Veliku Srbiju

-**unitaristi** su željeli bezuvjetno ujedinjenje.

Radić je bio oprezan. Srbi su govorili o bezuvjetnom ujedinjenju, a u sebi su mislili na Veliku Srbiju.

Daleki Istok-Washingtonska konferencija

JAPAN

-Japanci (kamikaze) rat shvatili kao priliku da riješe **kinesko pitanje**.

-osvojili Njemačke kolonije u Kini a do nje i ostale.

-ušli u Peking i postavili **21** zahtjev

-na Versaillskoj konferenciji Japancima je ostavljena Kina, pošto su se Amerikanci pridržavali politike „otvorenih vrata“ (što se događa u svijetu nije ih briga, brinu se za sebe).

KOREA

-oružan ustanak - Japanci ga ugušili

-Japanci uspostavili kontrolu u **Istočnom Sibiru**.

-zauzeli otok Jap, Javit

-**ovakvo širenje Japana ugrozilo je SAD i oni su sazvali Washingtonsku konferenciju 12.11.1921.god. - 6.2.1922.god.**

-konferenciju o smanjenju pomorskog naoružanja.

-prema ranijem zakonu o pomorskom naoružanju odnos VB :
SAD je 2 : 1

-konferencija – potpisana su 3 ugovora

1.VB SAD JAP FRC ITL

5 : 5 : 3 : 1.75 : 1.75

2.VB SAD JAP KINA

-navedene sile garantiraju svoje posjede u Tihom oceanu, sve promjene obavezno prijaviti

3.VB SAD JAP FR ITL SSSR POR NIZ i Kina

-čuvati će nezavisnost i teritorijalni integritet Kine.

-Japan se mora povući iz Šantuga,Sibira

Godine lošeg raspoloženja Olovne godine (1922.-1925.)

-Francuska izgubila prijatelja SSSR - komuniste, pa je sklopila sporazum sa malim zemljama, npr. Belgijom, Poljskom, Rumunjskom. Engleskoj se to nije svidjelo-Francuska je time mogla postati najjača u Europi. Došlo je do sukoba oko isplate ratnih reparacija:

Francuska traži cijelu isplatu.

Engleska smatra da se mora prvo oporaviti Njemačku da bi mogla svoj dio isplatiti.

Engleska-napravila Lloyd Georgov plan i sazvala Cansku konferenciju (VB, FR, BEL, ITL, JAP). Na konferenciji dogovoreno:

- 1.niti jedna zemlja neće se miješati u unutarnje poslove druge zemlje
- 2.inozemni kapital i ulazi stranaca su sigurni
- 3.sve zemlje priznaju svoje dugove iz prošlosti
- 4.sve zemlje se uzdržavaju od propagande
- 5.SSSR će biti priznat ako prihvati uvjete

Konferencija u Genovi

-raspravljalo se o oporavku SSSR-a

-Francuska traži da SSSR isplati **12 milijardi** zlatnih franaka ali SSSR odgovara da će isplatiti ako im ovi isplate **30 mlrd**

-najvažniji događaj se dogodio u Rapalu gdje je potpisan trgovački ugovor SSSR-a i Njemačke

-napravljen novi **Dossov plan**

1.stabilizirati DEM

2.treba pronaći sredstva kojima će Nijemci platiti odštete

3.napraviti gospodarsko jedinstvo Njemačke

-**Ruhrska afera**: Francuzi žele isplatu ratnih odšteta, dok su SAD bile za elastičniji pristup te su napravili Hjuzov plan (prvo ekonomski oporaviti Njemačku). Francuzi su time nezadovoljni, pa su **1923.god.** okupirali Ruhrsku pokrajinu. Prijetio je rat - no ipak nije do toga došlo.

Ženevski protokol

Liga naroda je željela stvoriti kolektivni sistem sigurnosti pa je **1924.god.** potpisan ugovor po kojem sve sporove treba rješavati mirovnim putem, te da će u Europi biti status quo.

Priznanje SSSR-a

1924.god. SSSR su prvi priznali Englezi, zatim je sklopljen trgovački ugovor između Italije i SSSR-a. Također biva priznata od Švedske, Austrije i Norveške,

1925.god. od Francuske i gotovo od svih ostalih zemalja izuzevši SAD i SHS (i još nekih...)

Pojava fašizma u Italiji

-**B.Mussolini** osnovao je Fašistička udruženja da bi ekonomski pomogao zemlju, a zadržali su vojnu tradiciju starih Rimljana.

-**1922.god.** „marš na Rim“ -fašisti preuzeli vlast.

-**1925.god.** uveo potpunu fašističku diktaturu

-monarhija je formalno ostala u Italiji ali kralj nije imao nikakve vlasti.

Rimsko pitanje

11.2.1929.god. **Lateranski sporazum** između Svete stolice i Italije - time je riješeno Rimsko pitanje. Italija je priznala Vatikan, a Sveta stolica Italiju.

SSSR

-stanje u zemlji je očajno i vlast uvodi ratni komunizam, -

.**1924.god.** **Lenjin** dao upute nove gospodarske politike - dopuštena privatna poduzeća -

31.12.1922 .god. u Moskvi država dobiva ime –SSSR.

-nakon Lenjina, 1924. vlast preuzeo Staljin - odlučio ukinuti privatno vlasništvo

-narod se buni, ali bez uspjeha.

Neovisnost Indije

-Indija je bila kolonizirana od Engleske

-Indijski nacionalni kongres želi neovisnost
-na čelu je **Gandhi** - propagirao borbu nenasiljem -ahimansa -
nema rezultata pa daje ostavku i na čelo dolazi **Nehru**.

Kina

-Kinezi ne vole strance u zemlji.
-**1905.god. Sun Jat Sen** osnovao Kinesku revolucionarnu ligu
– želi zbaciti cara - izbile pobune.
-**1911.god.** proglašena Republika Kina.
1925.god. Čan Kaj Šek –vođa kapitalista
vođa Kuomitanga **Mao Ce Tunga** – započinje pobunu
sa Crvenom vojskom.
-**1937.god.**počinje Kinesko - Japanski rat.
Čan Kaj Šek i Mao Ce Tung vode građanski rat od 1925. do
1949. kada su nastale dvije Kine

Japan

-Azija Japancima –geslo Japanaca
-**Velika Britanija** se učvršćuje u Indoneziji, **Francuzi** u
Indokini a **SSSR** na Dalekom Istoku.
-**Amerikanci** povećavaju pomorske snage na Pacifiku.

Gospodarska kriza i nakon nje

-uzroci krize:
negospodarski: suša, rat, epidemije, potresi;
gospodarski: pad napretka, nastupanje stagnacija;
-**1929.god. -1933.god.**- kriza najjače zahvatila SAD iz kojih se
širi
dalje (VB, Njemačka, Francuska), zahvatila sve gospodarstvo,
nezaposlenost je vladala...-traži se izlaz; SAD objavljuje **New Deal**-
-**Roosvelt** donosi zakone o kreditima, poreznim olakšicama, zaštiti carine, ali **Njemačka, Japan i Italija** -
ekspanzionističke zemlje, razvijaju ratnu industriju.
-**Japanski militarizam** počinje s okupacijama susjednih zemalja.

1928.god.-sve više se naoružavaju

-u **Njemačkoj** se razvija **nacizam** - **Hitler** - nacionalsocijalistička stranka

- potiču rasizam i šovinizam),sve je pod vlašću **Führera**.

1923.god.nacisti pokušali ubiti bavarsku vladu, no nisu uspjeli.

Nakon izlaska iz zatvora, **1925.god.** Hitler daje svoje ideje o širenju prostora za život, o genocidu.

-predsjednik **Hindenberg** je **1933.god.** proglasio **Hitlera** kancelarom, a nakon Hindenbergove smrti **Hitler** zauzima predsjedničko mjesto.

Stvara **Treći Reich** te postaje apsolutni gospodar i neograničeni diktator...**Nürnberški zakoni** oduzeli su slobodu Židova, počinje genocid.

-u **Hrvatskoj** je kriza zahvatila pomorstvo, izvoz i turizam, radnici su ostali bez posla -kriza je bila velika.

Godine optimizma (1925.-1929.)

-**Locarnov pakt 1925.god.** potpisan između Njemačke Francuske i Belgije

1.Poštivat će se granice po versailleskoj konferenciji

2.Francuska, Belgija i Njemačka mogu upotrijebiti silu samo kad sprovode odluke Lige naroda

3.Francuska ima pravo intervenirati u slučaju napada na Čehoslovačku i Poljsku

4.Njemačka primljena u Ligu naroda - time je Njemačka izašla iz izolacije

-SSSR smatrao pakt kao napad na socijalizam

-Brijand - Kelegov pakt

Francuska bila spremna politici popuštanja prema Njemačkoj - Francuska sklopila ugovor s SAD-om. Potpisalo ga je 58 zemalja.

1.osuđuje se pribjegavanje ratu

2.svi sporovi će se riješiti miroljubivo

Jungov plan

-plan o smanjenju reparacija Njemačkoj

-prema njemu su 2 etape isplate:

1.1930.god. - 1966.god. - 1 god. 1.6 mrd DEM

2.1966.god. - 1988.god. - 1 god. 2 mrd DEM

Daleki Istok

-u Kini se vodi rat između Kuomintanga sa Sun Jat Senom i careve snage.

-unutar snaga buržuazije dolazi do razlaza - Čang Kaj Šeka i Wang Čin Vejn-Mao Ce Tung dolazi do rasula Kuomintanga

-osnovane Narodna (Mao Ce Tung)i Republikanska Kina (Čan Kaj Šek)i Hong Kong(grad)

Dolarska diplomacija

Amerikanci smatrali da svoje interese mogu ostvariti novcem:

1.striktna naplata ratnih dugova

2.pozajmljivanje kapitala Njemačkoj

3.odbijanje pomoći SSSR-u

4.„politika otvorenih vrata“

5.zaštita kapitala u Južnoj Americi

6.SAD odlučili ne intervenirati u Mexicu

Počeci antifašističkih pokreta

-prvi antifašisti su bili književnici

-u svim zemljama osnovane antifašističke organizacije

Narodne fronte

-u Španjolskoj je došlo do građanskog rata između fašista i Narodne fronte - fašisti su sve razorili pod vodstvom **Franciska Franka**.

-demokratski antifašizam - čuvali mir, ljudska prava i slobode.

-komunistički antifašizam - u ratnim uvjetima napravili bi prevrat.

Naoružavanje Njemačke

-razvija se ratna industrija

-uveli opću vojnu obavezu

-**1935.god.** Saarsko područje pripojeno Njemačkoj

-a **1936.god.** i Ruhrska oblast biva pripojena
-sve su uložili u naoružanje pa ih je samo rat spašavao od
financijskog
sloma

Talijansko osvajanje

-**1935.god.**- počeli su sa osvajanjem Etiopije i osvojili su je
– okupacija je priznata od Lige naroda.
-**1937.god.** izlaze iz Lige i osvajaju Albaniju(1939)

Mussolini - Hitler

-sastali su se **1934.god.** u Veneciji - od tada stalno surađuju,
a **1936.god.** došlo je do sporazuma **Osovina Rim - Berlin**

Njemačka pripajanja

-čim je Hitler došao na vlast, nacisti su počeli sa „anschlussom“
(pripojenje) Austrije, ona je prisilno pripojena 1938.god.
-Münchenskim sporazumom spriječen rat Njemačke i
Čehoslovačke, ali 1939.god. Hitler je pripojio Češku
-Francuska i Engleska su oštro reagirale i sklopile savez s
Poljskom, Rumunjskom, i Grčkom dok je Rusija potpisala
desetogodišnji pakt o nenapadanju s Njemačkom.
-Njemačka je napravila ratni plan:
-Izbjegavanje borbi na više bojišta, Blitzkrieg, suradnja s
petom kolonom, špijunaža država

Antikominterna savez

Kominterna= udruženje svih komunističkih partija svijeta
-Njemačka je svoje agresivne planove željela prikazati kao
antikomunističke. S druge strane Japan je mislio da će lakše
ostvariti svoje planove ukoliko njegovi neprijatelji budu
zabavljeni stanjem u Europi.**1936.god.** Njemačka i Japan
potpisali ugovor o pružanju zajedničkog otpora djelatnosti
komunističke internacionale. Prema Njemačkim razmišljanjima
je SSSR time stavljen u koštac.
1937.god. antikominterni je pristupila i Italija.

Anglo-talijanski gentlemenski sporazum

-da bi oslabila savez Hitler - Mussolini, V.B. se počela približavati Italiji. Bojala se da će Franco ustupiti Italiji Baleare.

31.12.1936.god. potpisan je status quo između Italije i Britanije.

-izvršena ponovna militarizacija Rajnske oblasti.

-**1936.god.** Njemačke trupe ušle u Rajnsku oblast.

Širenje Japanske agresije u Kini

-do **1936.god.** Japan je već osvojio Đehol, dijelove Šantunga i Manduriju

-**1936.god.** Japan je odbacio sve odluke Washingtonske konferencije te napao i osvojio Hopej.

-**1937.god.** Japan je napao Kinu u 3 pravca

1. pravac Pekinga
2. pravac Šangtungu gdje su zauzeli Nanking
3. i sa sjevera

- takvo stanje je do **1944.god.** kada je Crvena Armija(kineska) osvojila (oslobodila)Kinu.

Bliski Istok 30-tih godina

1.1935.god. potpisan je **britansko - grčko - turski** – sporazum o statusu quo na istoku Mediterana. Na konferenciji u Montrelu potpisana je konvencija o Moreuzima. Dozvoljena neograničena plovidba osim za ratne brodove necrnomorskih zemalja. Moreuzi su pripojeni Turskoj.

2. Egipat - 1936.god. na vlast došao Hasan Paša; potpisan je ugovor o neovisnosti Egipta, a **1937.god.** Egipat primljen u Društvo naroda

3. Palestina - i dalje je naseljavaju Židovi

4. VB područje Bliskog Istoka drži pod svojom kontrolom; 30-tih dolazi američki kapital. U Iranu je na vlast došao Šah Reza Pahlavi.

Europa na pragu rata:
Hitlerovi planovi 1937.god.

1937.god. plan o širenju prostora za život, zauzimanju Austrije i Čehoslovačke, ali prije svega treba prisvojiti Sudete. Ministri se ne slažu sa planom i on ih mijenja. Te planove treba ostvariti do **1943.god.**, a on ih ostvaruje do **1938.god.**

Anschluss

- 1938.god.** Hitler izradio plan napada na Austriju
- Operacija "OTTO"** - Schuschnick pokušao održati plebiscit u Austriji
- Na to Hitler **11.3.1938.god.** provodi operaciju "**Otto**"
- 12.3.1938.god.**-njemačka vojska ulazi u Austriju
- 13.3.1938.god.**-Austrija postaje provincija (dio Trećeg Reicha)
- 14.3.1938.god.**-Hitler drži govor u Beču
- 16.3.1938.god.**-održao svoj plebiscit 90% se izjasnilo u njegovu korist
- u travnju **1938.god.** u Berghoffu **Schuschnick** na Hitlerov "nagovor" potpisuje:
  1. Austrijska vlada biti će odana nacizmu
  2. Nacisti posjeduju slobodu izražavanja u Austriji
  3. ministar unutrašnjih poslova postaje **Zajz Inkrart**
  4. ministar financija - Fischbeck

Novi anglo-talijanski sporazum

- između Britanaca Pertha i Talijana Ciana **1938.god.** uspješno završili pregovori **Uskršnjim protokolom.**
  1. potvrđuje se važnost gentlemenskog sporazuma
  2. Zabranjeno bilo kakvo podizanje prepreka u AFRICI
  3. ravnopravnost anglotalijanskih interesa u Jemenu
  4. Zabranjuje se neprijateljska propaganda
  5. Italija će dozvoliti oticanje vode iz jezera Kann u Nil
  6. dobrovoljačke grupe iz Etiopije upotrebljavat će se samo u Etiopiji
  7. britanski građani imaju ista prava kao i talijanski građani u svim talijanskim kolonijama
  8. slobodna plovidba Sueskim kanalom za Italiju

Likvidacija Čehoslovačke

- drugi cilj Hitlera

- najprije je položaj Čehoslovačke bio dobar: članica Male Antante i potpisnica Locarnovog pakta;
- Hitler razgovara s Heinleinom predsjednikom Sudetske oblasti
- postavio zahtjeve
  1. treba ujednačiti nacionalnost
  2. autonomija Sudetske oblasti
  3. pravo izražavanja nacizma
  4. traži da Nijemci sudjeluju u radu vlade
- raspala se na Češku i Slovačku: Emil Haha u Češkoj, a u Slovačkoj uspostavljena marionetska vlada
- Moravska je pod upravom Njemačke
- 15.3.1939.god.** Hitler je ušao u Prag

Početak Talijanske ekspanzije na Sredozemlju

1. treba otkazati sporazum sa Francuzima i Italija ima pravo na Tunis.
  2. uspostaviti kontrolu nad prugom Adis Abeba - Đibuti.
  3. treba zatražiti reviziju tarife za plovidbu Sueskim kanalom.
  4. postaviti zahtjev Francuskoj za Korzikom i Savojom
- Pošto je Francuska tvrd orah, Mussolini je agresiju preusmjerio na Albaniju. **4.5.1939.god.** Italija zauzima Albaniju.

Njemačke prijetnje Poljskoj

- Hitler utjecao na Becka - Gdanjsk je bio i ostat će njemački.
- otkazao ugovor o nenapadanju.
- nudio je suradnju Poljskoj protiv Rusije, ipak otkazao ugovor o pomorskom naoružanju jer je Britanija branila Poljsku.
- **3.4.1939.god.** potpisao naredbu „Weiss“.

Čelični pakt

- Ribentrop (ministar vanjskih poslova Njemačke) je želio da Antikomiterna postane čvršća – posjetio Mussolinija i rekao da

će početi rat. Mussolini se uplašio jer je Italija trebala za rat biti spremna 1943.god. – Mussolini se smirio.

-22.5.1939.god. potpisan **Čelični pakt** čiji treći član ugovora glasi:

„ako jedna od strana bude napadnuta druga će joj pomoći“

-23.5.1939.god. Hitler objavljuje kako je rat neizbježan - „Poljsku treba napasti“

SSSR prije rata

-Ruska politika dvoumila se između priklanjanja zapadnim demokracijama i Njemačkoj.**1939.god.**, Molotov - ministar vanjskih poslova tražio od zapada:

da se pribaltičke zemlje vrate SSSR-u i da se dozvoli ruskim trupama da prođu kroz Poljsku - zapad ne odobrava i

23.8.1939.god. Ribentrop dolazi u Moskvu. Tada su potpisana dva ugovora od kojih je jedan tajni.

a) javni - o nenapadanju na 10 godina

b) tajni 1.Finska, Estonija i Letonija smatraju se Ruskima, a Litva Njemačkom. 2. Poljska će biti podijeljena između SSSR-a i Njemačke, a granica ide dolinom rijeka Narva - Visla - San. 3. SSSR ima pravo na Besarabiju

Kraj mira - početak rata

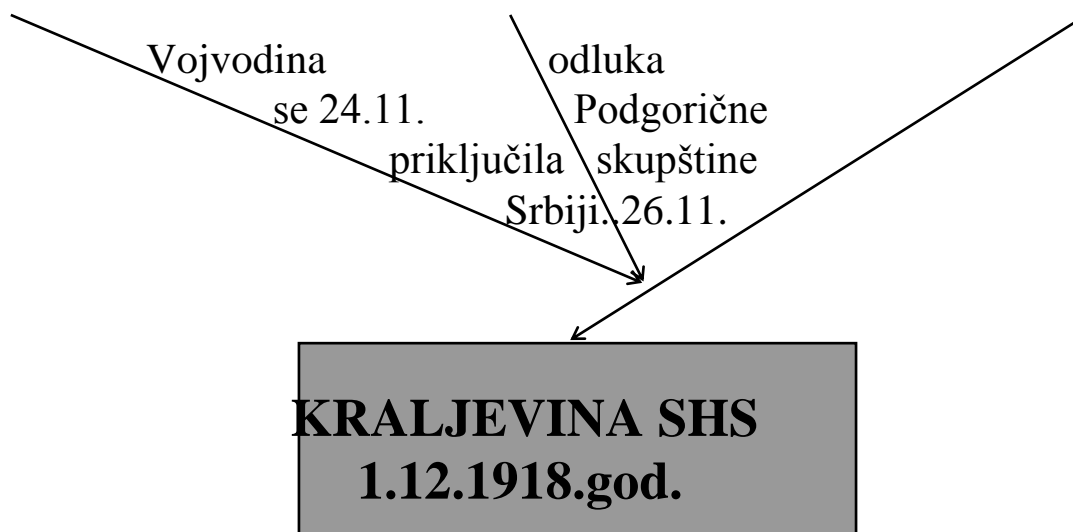
-u travnju započeli ispadi u Gdanjsku.**20.8.1939.god.** Njemačka izvršila mobilizaciju planirajući **25.8.1939.god.** napad na Poljsku - Hitler želi u rat uvući Italiju - Mussolini pristaje za naknadu u materijalima i nafti . Hitler je odbio te pozvao Poljskog ambasadora da ga upozori na napad.

DRŽAVA SHS
(HRVATSKA, BIH,
KRALJEVINA

KRALJEVINA

SLOVENIJA,
SRBIJA
VOJVODINA)

CRNA GORA

- 1.) Krfska deklaracija
- 2.) Ženevski protokol
- 3.) Niška deklaracija
- 4.) Majska deklaracija

- 1.) **NRS** - Narodna radikalna stranka - velikosrpski program -
-Nikola Pašić
- 2.) **DS** -1924 — **DS** LJ. Davidović
SDS S. Pribičević
- 3.) **SLJS** - slovenska ljudska stranka- braća Korošec
- 4.) **HPSS** – od 1925.HSS.braća Radić - za samostalnu
Hrvatsku. HSS+SDS=SDK(1927)
- 5.) **JMO** - Jugoslavenska muslimanska organizacija -
Mehmed Spaho
- 6.) **KPJ (1920.)- GORKIĆ, TITO**

Privremeno narodno predstavništvo (PNP)

-prvi parlament kraljevine SHS koji je imao zadatak da provede izbore. Donesen je izborni zakon po kojem žene, vojnici i osobe mlađe od **21 god.** nemaju pravo glasa. Zemlja je podijeljena na 56 izbornih okruga.

-predsjednik PNP-a je **Stojan Protić**, ministar vanjskih poslova je **Ante Trumbić**, ministar unutarnjih poslova **Svetozar Pribičević**.

-izbori su održani **20.11.1920.god.** Na izborima je pobijedila Demokratska stranka sa **92** mandata, druga je Narodna radikalna stranka sa **91** mandatom, a treća je sila KPJ sa **58** mandata.

-u Kraljevini SHS bilo je **48 vlada** (1920. – 1941.)

28.6.1921.god donesen je Vidovdanski ustav. Prema njemu SHS je postala monarhistička, centralistička država na čelu sa dinastijom Karađorđević.

-Hrvatske stranke su istupile iz parlamenta.

-**1921.god.** donešena **2** zakona:

1. Zakon o zaštiti države

2. Obznana - time su osuđeni predstavnici HSS-a, KPJ i Radić

-**1923.god.** - Radić pušten i potpisao **Markov protokol** - dogovoreno da Srbi neće dijeliti Hrvatsku kako je to bilo određeno Vidovdanskim ustavom a zauzvrat HSS neće ometati rad skupštine.

-nakon toga Radić odlazi u inozemstvo. Radić je bio nezadovoljan nezainteresiranošću Europe za rješenjem *hrvatskog pitanja*, odlazi u Moskvu. Tamo je svoju stranku učlanio u Seljačku internacionalu. Vraća se **1925.god.**, te u „Jutarnjem listu“ priznaje Karađorđevićev Vidovdanski ustav i postaje potpredsjednikom vlade i ministrom prosvjete.

-**1926.god.** umro je Nikola Pašić. Dolazi do zajedništva Pribičevića i Radića - **1927 .god.** - HSS & SDS = **SDK**. Na to su Srbi **20.6.1928.god.** izveli atentat .

1. Kralj predložio:

a) da Radić sastavi novu vladu

b) amputaciju Hrvatske

c) da Korošec sastavi novu vladu

1.8.1928.god. skupština - dogovoreno da se potraži pomoć u inozemstvu - odbijeno. Kralj je **6.1.1929.god.** proglasio

šestosijećanjsku diktaturu - ukinuto sve - rekao da između njega i naroda ne treba nikakvog posrednika.

Reakcije na šesto-sijećanjsku diktaturu

Maček: „Lajbek je raskopčan“.- Zatvorili su i njega i Pribičevića.

-najgluplje reagirali komunisti - žele revoluciju.

-**Aleksandar je** želio riješiti napetost u državi uvođenjem diktature.

1. Zakon o kraljevskoj vlasti - kralj izdaje i proglašuje zakone, sudovi sude “u kraljevo ime”

2. Zakon o zaštiti države - sadržavao je odredbe koje su zabranjivale pisanje, izdavanje knjiga i novina koje potiču nasilje prema vlasti, zabranjivale su organiziranje komunista, anarhista i vojne pobune, meteža i neposlušnosti.

-**Ustaše** su se organizirali na ustanak nakon uvođenja diktature i to ilegalno; vođa im je bio **Ante Pavelić**; borili su se za oslobođenje Hrvatske i stvaranje Hrvatske države.

-nakon Radića na čelo **HSS**-a je došao **Maček**.

-Hrvatski politički i ekonomski emigranti su prosvjedovali protiv režimskih progona u Hrvatskoj.

Banovina Hrvatska

-da bi se riješilo Hrvatsko pitanje kralj je bio primoran sastaviti novu vladu

Vladu je povjeri **Dragiši Cvetkoviću** - morao riješiti Hrvatsko pitanje, vanjsku politiku i ekonomsko pitanje. Cvetkovićeva vlada morala je pod pritiskom međunarodnih čimbenika i na pregovore sa HSS-om

-**2.4.1939.god.** - prvi sastanak Cvetkovića i Mačeka - obje strane zadovoljne.

Cvetković je ispunio Mačekova očekivanja glede teritorijalnih pitanja.

-**15.4.1939.god.** - drugi sastanak - Maček želi povijesne granice, priključenje Savske i Primorske banovine, granica prema Srbiji išla bi linijom Ilok - Sarajevo - Herceg Novi.

-**27.4.1939.god.** Cvetković rekao:

1. da se odobri spajanje Savske i Primorske banovine
2. da se sastavi nova zajednička vlada

-sljedeći susret **16./17.8.1939.god.** u Božjakovini

-**26.8.1939.god.** potpisan sporazum u Banskim dvorima

NDH

-Ustaše su se razvile iz desnog krila Frankovaca. Ante Pavelić je bio delegat iz Zagreba u parlamentu **1927.god.** u Beogradu. Kad je uvedena diktatura Pavelić je morao pobjeći iz zemlje u Beč, potom u Sofiju gdje je osuđen na smrt, onda u Italiju gdje je bio do **1941.godine.**

-**1931.god.** osnovana je organizacija koja se zvala "Ustaša"- Hrvatska revolucionarna organizacija.

-**1932.god.** počeo izlaziti ustaški list "Ustaša" i promijenjen je naziv u Ustaša-Hrvatska oslobodilačka borba.

Organizacija i program ustaša

Načela ustaškog pokreta:

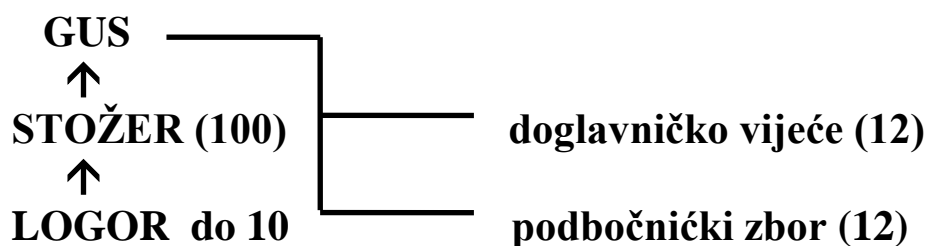
-zadatak ustaša je revolucionarnim putem osloboditi Hrvate od ugnjetavačkog gnjeva Srba.

-granice nove države biti će na Drini.

-glavni oslonac nove države biti će seljaštvo.

-Pavelić nastojao Nijemce zainteresirati za rješenje Hrvatskog pitanja.

ORGANIZACIJA USTAŠKOG POKRETA

↑
TABOR do 10
↑
ZBIR 30

Iz stožera se bira GUS. Na čelu GUS-a
se nalazi poglavnik **PAVELIĆ**

Akcije ustaša u državi

- 1. Lički (Velebitski) ustanak 1932.god.** - cilj je bio zauzimanje policijske stanice kod Gospića - neuspješno su akciju izveli Došen i Pavelić.
- 2. Izveli atentat na Šlegla, direktora Jugoštampe.** Uspješno završili akciju.
  - 1938.god.** 1200 ustaša se vraća iz inozemstva.
  - Mile Budak je pokrenuo „Hrvatski narod“.
  - osnovano i nekoliko organizacija na sveučilištu.
  - u okviru katoličke crkve domagojci i križari

Dolazak ustaša na vlast

-Njemačka i Italija do **27.3.1941.god.** nisu bili zainteresirani za razbijanje Jugoslavije; ipak je **27.3.1941.god.** izvršen državni udar u Beogradu i na vlast je došla vlada generala Simovića koja je raskinula Trojni pakt.**8.4.1941.god.** u Zagreb su ušli Nijemci i ponudili vlast Mačeku. On ih je odbio pa su vlast preuzeli ustaše i Dido Kvaternik.**10.4.1941.god.** u 17:45 sati Dido je proglasio NDH.

-**12.4.1941.god.** osnovano Hrvatsko vodstvo: Budak, Andrija Artuković - Pavelić se proglasio poglavnikom i ministrom vanjskih poslova.

-**18.5.1941.god.** Pavelić potpisao Rimske ugovore:

- 1. Teritorij koji će zauzeti Italija podijeljen je u tri okupacione zone:**
  - a) cijela Jadranska obala i otoci osim što je Hrvatska imala izlaz od Omiša do Dubrovnika i kod Karlobaga i Kraljevice.**

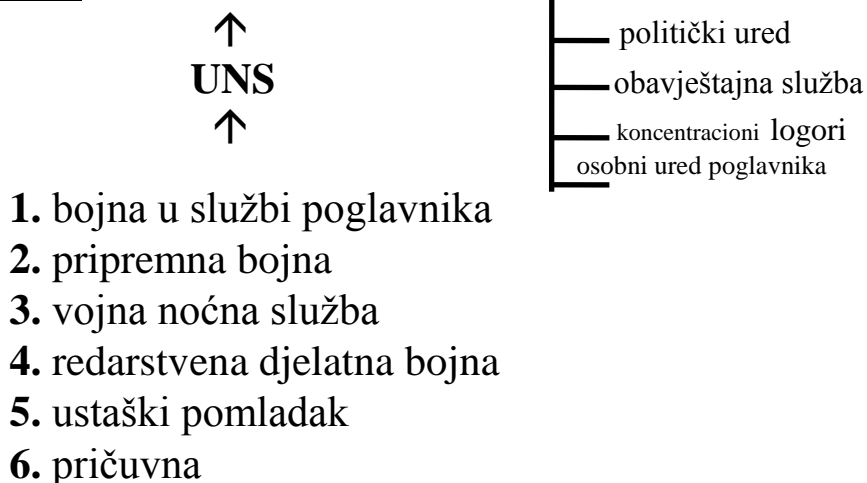
- b) zona do Gospića - u njoj je talijanska vojska
  - c) do Karlovca u kojoj je i vojska Italije i NDH
- 10.7.1941.god.** Međimurje pripalo Mađarskoj, Vatikan nije priznao NDH već oko 30-tak zemalja.

Organizacija ustaškog režima

Novi režim je organiziran prema 2 zakona Pavelića:

1. odredbe o usklađivanju rada državnih organa s ustašama
2. odredbe poglavnika

Vojska NDH: **GLAVNI STOŽER**

Hrvatski sabor

-raspušten **1918.god.**, okupljen **1942.god.**

-u sabor su ušli:

- a) živeći narodni zastupnici iz **1918.god.**
- b) živeći narodni zastupnici izabrani na izborima **1938.god.**
- c) živeći iz stranke prava iz **1919.god.**
- d) članovi GUS-a
- e) 2 predstavnika njemačke narodnosti

Ukupno je bilo 217 ljudi. U veljači **1942.god.** Pavelić je proglašen najvećim rodoljubom.

Rasna politika

1941. god. donesena su 2 zakona:

- 1.** Tko na bilo koji način povrijedi čast i interese hrvatskoga naroda, smatra se izdajnikom
- 2.** Osnovat će se prijeki sud da se izdajnici strijeljaju
Svi pridošli nakon **1909.god.** morat će se iseliti.

Deportacije u **3 faze**:

- 1.** u 7.mjesecu 1941. god.
- 2.** u 8.mjesecu 1941. god.
- 3.** u 10.mjesecu 1941. god.

Deportacijama su “očišćeni” Križevci, Varaždin i Bjelovar.

-protjerani crnci, Srbi

-Židovi prisiljeni nositi Davidovu zvijezdu

Kulturna politika NDH

-dolaskom ustaša na vlast počinje izlaziti veliki broj časopisa, novina, knjiga. Izlaze listovi “Ustaša”, “Plava revija”, “Hrvatska misao”. Jugoslovenska akademija je preimenovana u Hrvatsku akademiju (JAZN u HAZN). Većina književnika je bila pasivna (Krleža, Ujević). Vodeći književnici bili su: Wheisner, Nikolić, Vinko itd.

Izlazi hrvatska enciklopedija do slova F (5 svezaka). Uveden je korijenski pravopis.